

Beskrivning av sjöarnas värden Översyn av det utvidgade strandskyddet i Kronobergs län

sammanställt av Maria Lönnqvist, Malin Rydén Mogvall, Janne Kolehmainen

Beskrivningarna går från väster motsols kring sjön. Beskrivningarna är en sammanfattning, för detaljer se respektive beslut om naturreservat, bevarandeplaner för Natura 2000-områden, beskrivningar för utpekade riksintressen, beskrivningar i länets naturvårdsprogram, uppgifter i Länsstyrelsens GIS-material om olika inventeringar med mera.

Asasjön (Växjö kommun)

Stora delar av Asasjöns strandområde omfattas av naturvårdsprogrammet klass 2, sjön har biologiska och landskapsmässiga värden. De nordvästliga delarna och områdena kring Asa omfattas även av kulturminnesvårdsprogrammet. Här finns ett flertal särskilt värdefulla träd knutna till rödlistade arter. Längst i söder finns sumpskog- och våtmarksområden. Ett fåtal nyckelbiotoper och områden i ängs- och betesmarkinventering finns kring sjön, framför allt på den västra sidan. Bebyggelse finns främst i norra delen och längs den sydvästra stranden. Sammantaget finns det största naturvärdena i norr samt längst i söder medan de största rekreativvärdena förekommer längs den östra stranden.

I nordväst finns Asa herrgård med en vacker allé av lövträd som leder fram till gården. Området bjuder på en fin utsikt över sjön och omgivningarna. I samma område finns en forskningsstation där Sveriges Lantbruks Universitet bedriver forskning inom skogliga områden. Där Sigfridsleden ansluter till orten Asa i norr erbjuder den invånarna i området goda promenadmöjligheter längs med stranden. Vid sjöns nordöstra strand finns en badplats. Den nås via ett gångstråk som hamnar innanför gränsen för det utvidgade strandskyddet vilket underlättar allmänhetens tillgång till platsen. Vid kyrkan finns ett antal värdefulla träd med rödlistade lavar. Det finns även ett vandrarhem och en kanotbrygga i den nordöstra delen av sjön.

Det utvidgade skyddet på 200 meter runt Asasjön gör att ett antal nyckelbiotoper och en större yta av ängs- och betesmarksinventeringen hamnar innanför strandskyddszonen på sjöns västra sida. I den nordligaste av nyckelbiotoperna förekommer den rödlistade arten lunglav (NT). Nyckelbiotopen domineras av ek och hyser en värdefull kryptogamflora. Den sydligaste nyckelbiotopen på samma sida sjön består av en rasbrant med granskog och stora inslag av död ved som bedöms ha ornitologiska värden.

I söder hamnar ett större område med sumpskog innanför det utvidgade strandskyddets gräns. Den kanal som förbinder Asasjön och Tolgasjön är av betydelse för turismen och friluftslivet. Kanalen utgör en viktig del av Väreledens, en kanotled som börjar i Asasjön och fortsätter 120 km ner genom flera sjöar och avslutas i Brosjön söder om Åsnen.

På den östra sidan finns en nyckelbiotop med den rödlistade arten lunglav (NT). Lunglaven har höga krav på sin miljö och behöver ha en hög luftfuktighet och samtidigt god solinstrålning, och en minskad buffertzonen mot omgivande exploatering och bebyggelse skulle kunna innebära avgörande förändringar, bland annat genom förändrade fuktighetsförhållanden. Det utvidgade strandskyddet utgör därför ett viktigt skydd för den känsliga floran i området.

Även en del kulturhistoriskt värdefull mark hamnar innanför det utvidgade strandskyddet på östra sidan om sjön, så som fossil åkermark och fornlämningsklassade högar. Vidare så löper vandringsleden Sigfridsleden längs sjöns östra strand på flera ställen innanför gränsen för området för strandskyddet. Detta gör strandskyddsområdet tillgängligt för allmänheten. Den gröna buffertzonen som det utökade strandskyddet utgör på östra sidan om Sigfridsleden bidrar även till att bibehålla ledens attraktivitet för friluftslivet.

Allra längst i norr gränsar Asasjön till ett sumpskogsområde. Detta område hamnar helt innanför gränsen till det utvidgade strandskyddet och i samma område förekommer utter, en art som räknas som sårbar (VU) enligt rödlistan. Genom att omfatta hela sumpskogen ger det utvidgade strandskyddet uttern både ett ökat skydd och betydligt bättre möjligheter att förflytta sig ner mot Asasjön än den har med bara det generella strandskyddet. Med det utvidgade strandskyddet och sumpskogsområdet öster om Asa underlättas en lokal spridning av växt- och djurarter. Det bör även ses i ett större perspektiv där faunan i Asasjön kan få ett genetiskt utbyte med det som lever i de vattendrag och sjöar som i sin tur ansluter till sumpskogen, till exempel Laneforsa göl och Feresjön.

Sjön har genom sin långsmala form ett fjordliknande utseende och att det omgivande landskapet är högre beläget på moränryggar, medan jordarterna närmast sjön mest består av lera och silt och enstaka partier med isälvs sediment.

Bolmen (Ljungby kommun)

Bolmen omfattas av naturvårdsprogrammet klass 1, sjön har stora biologiska och landskapsmässiga värden samt särskilt stora värden för friluftslivet. Hela Bolmenområdet är av riksintresse för friluftslivet. Sjön är också av riksintresse för yrkesfisket, där gädda, ål och gös är viktiga fångstfiskar. Delar av Bolmens stränder omfattas av olika områdesskydd. Runt sjön finns gott om olika inventeringsytor inom strandområdet – våtmarksinventeringen, sumpskogar, naturvärden och nyckelbiotoper. Framförallt vid Bolmens östra strand och på Bolmsö finns bebyggelse, kring sjön finns mycket fritidsbostäder.

Runt större delen av Bolmen förekommer sällsynta och hotade arter. Bland de mest intressanta är klockgentiana (VU), klotgräs (VU), mosippa (EN) och skaftslamkrypa (EN). Ett av de mest allvarliga hoten mot samtliga av dessa arter är strandnära markexploatering vilket hotar deras växtmiljö, men också försurning är ett problem. Både klockgentiana (VU) och mosippa (EN) är beroende av att marken hålls öppen och fri från igenväxning.

Vid Önnekvarn och Önnegård längst i väster finns värdefull bokskog i kuperad terräng. Öarna och uddarna i Önevikens har blockrika stränder och är relativt otillgängliga från sjösidan. Vret har ängs- och hagmarksrester och stenmurar som skapar ett vackert landskap. Jättabron

norr om Odensjö är en markerad åsrygg med klapperstensstränder. Den bekläds av gammal blandskog med ek, bok och tall. Klockgentiana (VU) förekommer på ett flertal lokaler längs med hela den västra strandlinjen, det finns även spridda förekomster av lunglav (NT) och sjötåtel (VU), som båda är upptagna i rödlistan.

Mellan Löckna och Jättabron finns oförstörda starrkärr. Söder om Jättabron ligger ett ekskogsbevuxet järnåldersgravfält. Kulturlandskap finns vid Björkenäs och Hult. Området innehåller flera mindre områden med nyckelbiotoper och naturvärden. Norr om spetsen på Björnäs udde växer hedbokskog som är mycket värdefull för landskapsbilden i området. Mellan Torarp och Gällestorp finns ett odlingslandskap med ädellövskog insprängt mellan jordbruksmarkerna. Strandsträckan från Löckna ner mot Torarp är naturligt flikig hela vägen med flera uddar och mindre öar. Här förekommer klotgräs (VU) på spridda lokaler. Mjällen är en sandig åskulle belägen längst in i Rydsviken, bevuxen med olikåldrig skog och naturligt föryngrad tallskog. Innanför den ligger det en tallmosse med låga martallar.

På spetsen av en udde i södra delen av Bolmen ligger naturreservatet Nornäsudd. Längst ut finns en större hedbokskog, kring en bergskärna växer gammal ek. Näset är mycket vackert och lockar besökare. Förutom udden ingår också ett vattenområde med ett antal mindre öar i reservatet. Bevarandevärdena är i första hand knutna till bokskogar av hög ålder, med inslag av ek och lönn. Här förekommer ett flertal sällsynta arter av mossor och lavar, bland annat lunglav (NT) och bokkantlav (NT). I området finns också öppna odlingsmarker, och hela udden har flera fornlämningar i form av röjningsrösen liksom en stenåldersboplats som vittnar om lång mänsklig kulturpåverkan på platsen.

Gården Sundranäs är vackert belägen på en udde i Sjön Bolmens södra del, en bit norr om den smala flik av sjön som kallas Kafjorden. Området kring gården är skyddat som naturreservat och består bland annat av lövomgärdade betesmarker. I fuktiga områden förekommer den sällsynta arten granspira (NT), som är beroende av bete för att finnas kvar. I reservatet ingår även en del uddar och öar med äldre skog samt vattnet mellan dem.

Kring Murån utbreder sig ödsliga myr- och skogsområden. Myrarna bildar erosionsstränder mot Bolmen. Naturreservatet Svartebo ligger vid Murån som rinner till sjön Bolmen sydväst om denna. Murån med omgivande våtmarker är här i sitt nedre lopp relativt orörd. Myrmark dominerar området, det finns också urskog av tall och gran, som är minst 200 år gammal. Svartebo hyser intressanta miljöer för naturskogsarter bland kryptogamer och insekter. Även den hotade orkidén knärot (NT) växer här, liksom flera arter lummerväxter. Skogen är en av de äldsta naturskogarna i länet. Svartebo avsattes redan 1952 som domän reservat för att 1996 ombildas till naturreservat.

Norr om Skeen finns odlad mark och ekdungar. Större delen av Horsnäset är bevuxet med strövvänlig barrskog. Den medeltida fogdeborgen Piksborg ligger vackert invid sjön och på moränryggarna norr därom finns odlingslandskapet i Öjarp, med en mer öppen karaktär. I svackorna förekommer lövskogar och kärr. Också kring fritidsområdet i Bolmstad växer bokskog, vid Bolmstad säteri finns ett gammalt odlingslandskap med vackra alléer och stenmurar. På Råön som ligger utanför Bolmstad finns ett naturreservat med höga naturvärden som bland annat innefattar gammal bokskog med många sällsynta arter av lavar och mossor, men även de olikåldriga strandskogarna längs med reservatets strandlinje.

Vid Hölminge finns ett omväxlande kulturlandskap med rester av efter ljunghedar, liksom mindre ytor med olika naturvärden. Längst strandlinjen förekommer åter arterna klotgräs (VU), klockgentiana (VU) och skaftslamkrypa (EN). Området nyttjas för friluftslivet och här finns såväl badplats som camping och fritidsbebyggelse.

Vid Tannåker kyrka finns gamla tallar i sluttningen ner mot sjön. Här finns även områden som ingår i ängs- och betesmarksinventeringen och som har en rik flora. Runt Färleviken är kulturlandskapet omväxlande med bokskog och torrmarker. Vid Sunnerö finns betesmarker och slåtterängar, liksom ytor med fossil åkermark. I en lövskogssluttning mot Bolmen finns en källa med stor förekomst av dunmossa och lunglav (NT). Också Skällandsö har ett landskap rikt på lövträd och innehåller många rester av ett äldre kulturlandskap såsom fossil åkermark och stenmurar.

Bolmsö har ett varierat odlingslandskap, mosaiken tillsammans med vackra sjöutsikter har höga landskapsmässiga värden. Det finns flera naturvärdesområden och även några nyckelbiotoper på ön. På flera platser finns välbevarade kulturlämningar och fornlämningar, däribland stensättningar, rösen, boplatser och många områden med fossil åkermark. I ängsrester finns den gamla slåtterfloran kvar. Lövskogen är ofta bokdominerad. Längs den östra stranden på Bolmsö förekommer klotgräs (VU) och skaftslamkrypa (EN), längs den västra växer klockgentiana (VU) frekvent längs en relativt lång sträcka. I väster gränsar Bolmsö till naturreservatet Tira öar som innefattar vatten och småöar på den halländska sidan av Bolmen som hyser ett rikt fågelliv.

Fiolen (Alvesta kommun)

Fiolen och området runt om Fiolen är naturreservat. Själva sjön är ett Natura 2000-område. Området är även av riksintresse för naturvården. I området för det utvidgade strandskyddet finns flera byar med tillhörande jordbruksmark. Fiolen är ett bra exempel på en näringsfattig klarvattensjö. Även Fiolenbäcken är limnologiskt grundligt undersökt. Fiolen omfattas av länets naturvårdsprogram klass 1, sjön har landskapsmässiga och biologiska värden. Området är ett särskilt viktigt referensområde för biologisk och limnologisk forskning.

Fiolen upptar en sprickzon i berggrunden, som består av granit. Sjön är tio meter som djupast, den har varit föremål för limnologiska undersökningar sedan 1917. Sjön är omgiven av barr- och lövskog, den är obetydligt förorenad och har klart vatten vari det finns en förekomst av den sällsynta och för miljöförändringar känsliga algen sjöhjortron.

På västra sidan i det utvidgade strandskyddsområdet finns växten stortimjan (VU). I sydväst finns flera ytor från ängs- och betesmarksinventeringen innanför strandskyddsområdet, de flesta i anslutning till den långsträckt byn Skog som hyser stora landskapsvärden.

Sydost om Fiolen ligger Vitteryd med ett vackert odlingslandskap, lövskog och alkärr. I området finns även partier med fossil åkermark och andra fornlämningar. Landskapet är mosaikartat och omväxlande skogsbevuxet och öppet. Mot söder ansluter det utvidgade strandskyddsområdet till en sumpskog med tall som följer en mindre bäck söderut mot Vångsnäs mosse.

I Åkhult norr om sjön finns välvårdade slåtterängar intill bebyggelsen. Här ansluter också ett område med talldominerad sumpskog till gränsen för det utvidgade strandskyddet. Denna sumpskog fortsätter upp mot Åkhults mosse norr om Fiolen, och binder samman denna med sjön. Åkhults mosse är en är en excentrisk, välvd mosse omgiven av kärrpartier. Den förenar på ett tydligt sätt skilda växtgeografiska karaktärsdrag. Trana och tjäder har regelbundet observerats. Även Åkhultmyren är en internationellt betydelsefull vetenskaplig referenslokal. I norra delen av myren har svampen brandticka (VU) hittats och i mitten av myren förekommer ett antal sällsynta lavar och kärlväxter, bland annat lunglav (NT).

Skogen norr om Åkhultmyren, kallad Anebodaskogen, räknas till de urskogsartade och utgörs till stor del av granskog med liten kulturpåverkan även om det inom området även finns yngre skog som med extensiv naturvårdsinriktad skötsel kan få större naturvärden än idag. Marken är kuperad och bitvis rik- och storblockig. Vegetationen är omväxlande. I området finns mindre kärr med näringskrävande örter samt tallmossar med helt orörd tallskog. Även inom skogen har det funnits referensområden som använts inom miljöövervakningen.

Odlingslandskapet i anslutning till Fiolen har omedelbar betydelse för sjöns limnologiska tillstånd. Jordbruket i detta område har hittills kunnat drivas utan att sjöns näringsfattiga förhållanden märkbart påverkats. Området har dessutom en representativ flora och utgör en vacker landskapsbild.

Flåren (Ljungby kommun)

Sjön Flåren delas mellan Kronobergs län och Jönköpings län. På Kronobergs sida finns två naturreservat, Skilsnäs och Flattinge åsar. De är också Natura 2000-områden. Flåren omfattas av länets naturvårdsprogram klass 2 och har stora landskapsmässiga och biologiska värden. Sjön har ett rikt fågelliv och vid provfiske har en stor mängd olika fiskarter påträffats så som abborre, benlöja, braxen, gers, gädda, gös, lake, mört, sarv, siklöja och sutare.

Större delen av Flårens strandzon är oexploaterad, men kring byarna Flattinge och Kvänarp finns öppna kulturlandskap. Inventeringsytor av bland annat nyckelbiotoper och naturvärden finns spridda längs med hela strandzonen och ett flertal hotade och känsliga arter förekommer i och i nära anslutning till strandskyddsområdet. Flåren nyttjas för friluftsliv och fritidsfiske.

Skilsnäs är ett naturreservat som består av en stenig och blockig halvö i sjön Flåren på gränsen mellan Jönköpings och Kronobergs län samt en del mindre öar och skär runt omkring liksom det omgivande vattnet. Ön, som tidigare använts för bete och slåtter, är idag bevuxen med gammal bokskog och ädellövblandskog med bok, björk, ek, al, asp och inslag av gran. På marken växer örter som tandrot, vispstarr, hässlebrodd och blåsippa. Längs de steniga stränderna kan man på några ställen se den sällsynta klockgentianan (VU). De trädlösa öarna kring Skilsnäs är attraktiva häckningsplatser för sjöfåglar som fiskgjuse och storlom. I reservatets södra del ligger de två Furuöarna. Fågellivet är rikt med bland annat häckande mindre hackspett (NT). Skilsnäs är under en stor del av året snarare en ö än en halvö då den skärs av från land av högvattnet.

Vid Bokåsen vid länsgränsen omges odlingslandskapet av lövskog med stort inslag av ek och bok. Här finns ett flertal rödlistade arter, bland annat dammfladdermus (EN) och ett flertal

olika lavar samt hårklomossa (VU) i en nyckelbiotop i strandområdet. Där Toftaan går ut på Flårens västra sida finns också ett Natura 2000-område "Skog vid Toftaan" med flera rödlistade arter och olika nyckelbiotoper. Kring utloppet finns en fukthed. Längre söderut så ansluter strandskyddsområdet till den närbelägna Allmossen där sumpskog finns inventerad, liksom ett naturvärdesområde med barrskog och en nyckelbiotop med rik förekomst av vedsvampar. Kärlväxten loppstarr (VU) förekommer i mossens södra del.

Flattinge åsar är be vuxna med ädellövskog och tallskog. Åsen syns tydligt i sjölandskapet som en rad små öar. Området är naturreservat och här förekommer laven lunglav (NT) i ett flertal lokaler. Bergknallen av grönsten söder om Milasundet har gett upphov till en bördig lövskog som åtminstone sedan mitten av 1600-talet till omkring 1950 utnyttjats för skogsbyte. Den nu naturskogslignande ädellövskogen har en mycket rik kärlväxtflora med bland annat stor förekomst av gullviva och blåsippan. På rullstensåsen växer tallskog och bärris, innanför strandvallarna finns alkärr. Fiskgjuse, bivråk (VU) och mindre hackspett (NT) häckar i området.

Norr om Flattinge finns Norrvikamossen med bland annat vadarfåglar, och runt Flattingevik finns fin flora i det öppna odlingslandskapet och längs stranden. Här finns även ett stort antal värdefulla grova lövträd i markerna som omger byn, varav några hamnar i det utvidgade strandskyddsområdet. I det generella strandskyddsområdet finns arten skaftslamkrypa (VU).

I södra delen av sjön där Osån löper ut vid Sjöudden har utter (VU) noterats ett flertal gånger. I samma område finns en del grova värdefulla lövträd och ett naturvärdesområde med ekskog som hamnar delvis innanför strandskyddsområdet. Vid Kvänarps strandområde finns stora områden med en fin flora och även områden med sumpskog. En nyckelbiotop innehåller rester av gammal ängsflora, och i en annan dominerar äldre hassel och ek.

Längs den östra stranden norr om Kvänarp förekommer ett mindre antal naturvärdesområden och nyckelbiotoper med alkärr och översilningsskog, och enstaka värdefulla träd i området för strandskyddet. Framförallt de värdefulla träden förekommer i det utvidgade strandskyddsområdet. Vid Kronobodaviken finns en lokal med klockgentiana (VU). Vid Hissudden finns en nyckelbiotop i strandskyddsområdet med hårklomossa (VU).

Furen (Alvesta och Växjö kommun)

Delar av Furen är av riksintresse för kulturmiljövården. Hela sjön omfattas av naturvårdsprogrammet klass 2, sjön har stora landskapsmässiga och biologiska värden. Det finns även två ytor av kulturminnesvårdsprogrammet runt sjön. Det finns några inventeringsytor i sjöns strandområde, framförallt sumpskogsområden.

I nordväst i närheten av Sjöudden finns inom strandskyddsområdet några mindre sumpskogsområden som domineras av al och glasbjörk. Det finns en badplats och ett vandringsstråk som leder ut på udden Näset. Här finns ett stort fornlämningsområde med fossil åkermark och ett flertal röjningsrösen som hamnar innanför strandskyddsområdet.

Öster om Sillviken finns ett naturvärdesområde innanför det generella strandskyddet bestående av lövrik barrskog. Den västra delen av Furen omges till största delen av skogsmark

med en blandning av löv- och barrskog. Berget går i dagen på flera ställen ut mot sjön medan den övriga marken domineras av moränjord. Vid Arnanäs finns rester av ett äldre odlingslandskap och även två mindre nyckelbiotoper, den ena bestående av alsumpskog och den andra med ädellövskog. I nyckelbiotopen med ädellövskog har lavarerna lunglav (NT) och almlav (NT) hittats.

Vid sjöns södra del finns radbyn Härlöv med gamla bebyggelsemiljöer med vårdträd och stenmurar som berörs av strandskyddet på sin västra sida. Härlöv beskrivs i kulturminnesvårdsprogrammet och bebyggelsemiljöerna är känsliga för förändringar. Den västra delen av byn hamnar innanför det utvidgade strandskyddsområdet. Landskapet är öppet, med en bred bård av lövträd som avgränsar odlingsmarken från sjön.

I och omkring byn finns områden som ingår i ängs- och betesmarksinventeringen och som till stor del hamnar i eller i anslutning till strandskyddsområdet. Öster om Härlöv ligger den tappade Bodasjön som hyser ett intressant fågelliv. Marken består idag av gyttja och kärrtorv. Den östra delen av Furen omges av ett betydligt öppnare och mer odlingspräglad landskap än den västra delen.

Norr om Härlöv fortsätter ett liknande mosaikartat landskap mellan sjön och landsvägen mot Ör. Mindre åkerytor blandas med skogsklädd mark i ett omväxlande lapptäcke genomkorsat av slingrande vägar, och med bebyggelsen ofta utspridd som öar i landskapet. Fortfarande kan man skönja spår av tidigare brukningsformer över området, från förhistorien och fram till 1900-talets rationaliseringar. Hela området är beläget på flack moränjord och skogsbevuxna områden präglas i huvudsak av lövträd.

I den nordöstra delen av sjön finns flera områden med sumpskog innanför strandskydds-zonen, varav ett som är naturvärdesområde. I sumpskogen vid Nabben dominerar lövträden glasbjörk och al, men inslag av gran och vide förekommer. I naturvärdesområdet är inslaget av gran mer påtagligt och området klassas som blandskog. Samtliga dessa områden består av jordarterna kärrtorv och även en del glacial lera. Innanför det utvidgade strandskyddet i detta område hamnar också en lokal med växten rödlånke (NT).

Furen (Ljungby kommun)

Större delen av Furen ligger i Jönköpings län. I den del av Furen som ligger i Kronobergs län finns stora naturvärlden vid sjöns södra strand. Området kring Yxkullund omfattas av naturreservat och Natura 2000. Reservatet består av jordbruksmark och skogsmark som omger Yxkullunds herrgård. Inom reservatet finns en mosaik av ett öppet landskap, trädbärande betesmarker, ädellövskog samt fuktiga områden med sumpskog. Sjöns södra del ingår som en del i riksintresset för naturvård Hörda-Tykatorp-Gässhult. Området omfattas av länets naturvårdsprogram klass 1, vilket innebär särskilt stora naturvärden. Sjön har i Kronobergs län stora biologiska och landskapsmässiga värden.

Området längs den västra stranden är relativt oexploaterat. Här finns en nyckelbiotop med ädellövskog som domineras av bok och ek. Berggrunden i området består av grönsten, ett samlingsnamn för basiska äldre bergarter som ofta består av mörka mineral. I området finns hårklomossa (VU) en art som har sin främsta europeiska utbredning i Sverige. Arten är

beroende av specifika vattenfluktuationer inom sitt habitat för att överleva. Här finns även den vackra kärlväxten klockgentiana (VU).

Floran i naturreservatet Yxkullsund i sjöns södra del är rik, med till exempel kattfot, svinrot, nattviol och klockgentiana i betesmarkerna, och rödlånke (VU) och sjötåtel (VU) i de fuktiga maderna. Området är rikt på gamla grova lövträd, framförallt ek och även på död ved vilket är en mycket viktig miljö för hålträdslevande skalbaggar till exempel läderbagge (NT) och flera rödlistade lavar och svampar, där ibland saffransticka (CR) som räknas som akut hotad i Sverige och starkt hotad i övriga Europa. Arten är knuten till äldre tiders kulturlandskap och gamla ekträd med död ved. I området finns även ett rikt fågelliv, bland annat har mindre hackspett (NT), bivråk (VU) och nötkråka (NT) noterats. Nötkråkan är en art som minskat kraftigt de senaste åren över hela landet.

Området kring Yxkullsund är upptaget som Natura 2000-område och detta omfattar cirka 50 hektar, den största andelen är trädklädd betesmark, men det finns även en stor andel lövsumpskogar och andra lite mindre områden bestående av fuktängar och källpåverkade områden. I lundområdena förekommer de vackra värlväxterna blåsippa och tandrot.

Yxkullsund har brukats under lång tid och har många odlingsrösen, hamlade träd och mäktiga stenmurar som vittnar om forna tiders bruk, liksom områden med fossil åkermark. Det finns även ett par hållristningar inom området.

Den västra sidan av sjön domineras av morän, medan det i södra delen förekommer en del kärrtorv och isälvsavlagringar. Reservatet förbinder Furen med den betydligt mindre Gässjön i söder. Den har morän- och dystränder, ett mycket rikt fågelliv och omges av varierad lövskog.

Hannabadssjön (Markaryds kommun)

Nästan hela sjöns strandområde är av riksintresse för naturvården. Vid sjöns västra strand ligger naturreservatet Hannabadsåsen. Det finns ytor både av naturvårds- och kulturminnesprogrammet i sjöns strandområde. Områden som omfattas av våtmarksinventeringen, sumpskogar och naturvården finns också längs stränderna. Hannabadssjön omfattas av länets naturvårdsprogram klass 2 och har stora biologiska och landskapsmässiga värden.

Byn Hannabad ligger i anslutning till sjöns västra strand och bebyggelse finns även nordost om sjön. Odlingslandskapet vid sjön är beläget på mjukt formade isälvsbildningar som sluttar i sydost ner mot sjön. Området är rikt på stenmurar och rösen och har ett antal smala åkertegar.

Hannabadssjöns omgivning domineras av isälvsavlagringar med vackra och variationsrika former. I nordväst ansluter Hannabadssjön till Lokasjön via ett vattendrag omgivet av sumpskog. Längs den västra stranden har det rödlistade gräset vildris (VU) hittats inom strandskyddsområdet. Arten trivs i de finsedimentära jordarterna i sjöns strandkant.

Väster och sydväst om Hannabadssjön bildar Hannabadsåsen stora delvis parallella ryggar och kullar. Den är ett fint exempel på en getryggsås - en rullstensås med smalt krön och branta sluttningar. Hannabadsåsen är en av de högsta åsarna i Kronobergs län - som mest 20 meter hög. På sydvästra delen av åsen växer idag bokskog. I nordost finns blandskog med bok, ek, björk och gran och mindre områden med ren tallskog.

Området kring Hannabadsåsen är naturreservat. Vid sjöstranden finns vallar bildade genom sjöisens pressning mot land. Vallarna har avskilt vikar i sjön. Dessa har sedan vuxit igen och är idag kärrmarker. Olika hackspettarter finner föda i multnande ved och bohål i grova bokar. Grönsångare, en art som trivs i bokskog, förekommer i reservatet. I området har hittats den växten strandlumner (NT), som minskar på flera håll i landet och som är behövt regelbundna vattenfluktuationer eller andra störningar för att sprida sig. Intill naturreservatet finns även ett naturvärdesområde med lövsumpskog.

I den södra delen, nära intill naturreservatet Hannabadsåsen, ansluter sjön till Strömmabäcken, ett mindre vattendrag som leder vidare ner till den närbelägna Köphultsjö. Längs bäckens sträckning finns ett sumpskogsområde och ett par mindre nyckelbiotoper med ädellövskog och källpåverkad mark.

Söder om Hylte finns vacker bokskog och längre söderut växer avenbok, bok och hassel. Vid Hylte finns även sandplåtåer och vackra åsnät. Av värde för friluftslivet är en badplats strax söder om Hylte. Nordöst om sjön finns samhället Markaryd och Hannabadssjön är ett viktigt friluftsområde i anslutning till orten. Paddlingsleden Laganleden finns i anslutning till Hannabadssjön.

Helgasjön (Växjö kommun)

Helgasjön ligger strax norr om Växjö. Vid sjön finns flera naturreservat. Längs de östra och norra stränderna finns det ett flertal biotopskyddsområden. Det finns ett stort antal inventeringsytor varav tre områden är utpekade som Natura 2000 kring sjön: Helgö, Hissö och Stojby. De största naturvärdena finns vid de mellersta delarna av sjön. Helgasjön omfattas av länets naturvårdsprogram klass 2.

En rullstensås, Växjöåsen, sträcker sig från Åby i norr till Evedal i söder. Den höjer sig över vattnet som öar eller ligger an mot land som vackra stränder. Helgasjön omges till största delen av barrskog, men lövskog och odlad mark går ofta hela vägen ner till stränderna. På Skälsnåshalvön är vegetationen lundartad med en del ovanliga arter i strandskyddszonen, till exempel klotgräs (VU). Här finns också badplatserna Lerviken och Skälsnåsudd. Sydväst om Jättekullen finns strandterrasser, innanför dessa växer bokskog och fuktig alskog. Lerike har ett omväxlande odlingslandskap som i väster gränsar till ett stort blockrikt alkärr. Det lövrika odlingslandskapet fortsätter väster om Hultaviken i byarna Utnäs och Hult. I detta område finns arten vaddsandbi (NT). En mäktig kulle, Klintarna, sluttar brant mot Örfjorden. Säteriet Örsholm har ett vackert läge vid Helgasjön med bland annat flera naturvärdesområden och nyckelbiotoper med ädellövskog. Stranden vid norr om Örsholm nyttjas för bad och annat friluftsliv. Utnäsområdets barrskogsdominerade sluttningar utgör ett mäktigt intryck.

Galtö är ett litet naturreservat i Helgasjön som ligger i Örfjorden. Inlandsisen har format ön med slipade hållar och branta stränder i norr. Ön täcks främst av granskog som delvis har naturskogskaraktär, bland häckande fåglar kan nämnas fiskgjuse. Efter stormen Gudrun finns det en hel del vindfällad granskog som skapat livsmiljöer för ett rikt insektsliv. Floran längs stränderna är relativt rik med arter som notblomster, topplösa och igelknopp. Krypgrannar ger en speciell karaktär åt öns norra del. Ön är sommartid ett omtyckts utflyktsmål för båtfolk.

Den smala strandremsan öster om väg 30 söder om Ör, nyttjas till stor del för fritidsbebyggelse och båtuppläggning. Kring Tunatorp finns odlingslandskap med vackra stengärdesgårdar. Helgö är Helgasjöns största ö och till del naturreservat. Området används flitigt för friluftslivet, det finns strövstigar, bad- och rastplatser. På ön finns gammal bokskog, längs stränderna gamla knotiga tallar. Området är även mycket rikt på fornlämningar av olika slag. I södra delen av Helgasjön kallas Växjöåsen för Jägareåsen. Redan tidigt avsatte dåvarande Domänverket Stora och Lilla Jägareås, 1949, och Karinöarna, 1961, som domänreservat. År 1996 ombildades de till naturreservatet Jägaregap. Den talldominerade skogen är cirka 200 år gammal. I den södra delen av Stora Jägareås finns en liten myr. Jägaregap är välkänt och välbesökt. Det är en säregen upplevelse att vandra norrut på Stora Jägareåsen och så småningom nå längst ut i Helgasjön på den smala åsen, där en mängd särskilt värdefulla träd har inventerats. Lilla Jägareåsen ger från Stora Jägareåsens norra udde ett vackert och särpräglad utseende med sin rad av vindpinade tallar. Man har goda möjligheter att studera Helgasjöns fågelliv från Jägaregap.

Lunnabyområdet norr om Öjaby nyttjas för friluftslivet som promenadstråk. Här finns kärlväxten backsippa (VU) och även en lokal med vädssandbi (NT). Ett flertal särskilt värdefulla träd finns också i området. Öjabyviken är rik på utskjutande uddar och småöar. Växjö kommun har skyddat Dragsåsen som naturreservat i syfte att bevara området samt hålla det tillgängligt för det rörliga friluftslivet. En promenad uppe på getryggsåsen ger spännande upplevelser med branta sidor och vackra vyer över Helgasjöns vatten. En gångbro förbinder näset med den del av Dragsåsen som är en ö. Från öns sydspets har man en fin utsikt med vatten åt tre håll. I söder begränsas Öjabyviken av ett vackert strandkärr.

Området kring Araby består av en herrgårdsmiljö med gamla ekar, mellan den och Helgasjön finns en golfbana vilken omger ett naturreservat med ek och bok. I strandskyddsområdet finns arten hårklomossa (NT). Här har ett stort antal särskilt värdefulla träd som inventerats och ett stort antal av dessa hamnar innanför strandskyddsområdet. Väster om folkhögskolan på Kronoberg ligger Kronobergsmossen som är en i det närmaste orörd tallmosse. Kronobergs slottsruin ligger vackert på en ö i södra Helgasjön. Omkring Kronoberg finns ett flertal naturvårdsområden och värdefulla träd, liksom lavarten lunglav (NT). Tillsammans med Evedal och Sandsbro är området ett mycket populärt friluftsområde i nära anslutning till Växjö. Vid Evedal finns badplats, vandrarhem, iläggningsplats för kanot och strövstigar. Naturen i området hyser ett stort antal värdefulla grova lövträd. Utmed vägen Evedal-Kronoberg finns också gammal fritidsbebyggelse. Flera områden med bebyggelse håller på att expandera och fritidsbebyggelse ändras till permanentboenden.

Öster om Helgö ligger Hissö vilken har en rikare vegetation än övriga öar i Helgasjön och är till del naturreservat. Skogen på Hissö skyddades redan 1944 av dåvarande Domänverket som domänreservat. Reservatet består av en 150-200 år gammal bokskog som gränsar till Helgasjön. I kantonerna på Hissö och Musön finns karaktäristiskt formade tallar. Här finns

också ett flertal sällsynta arter, så som oxtungsvamp (NT) och kortskaftad parasitspik (VU). Området är av stor vikt för friluftslivet, man kan både vandra, bada och grilla här.

Vid Stojby finns ett öppet kulturlandskap med stora vårdträd och stengärdesgårdar. I slutningen mot Helgasjön finns vackra betesmarker med ekridåer och alskogsrester. Ett område är utpekad Natura 2000-område, vilket består av en lövdominerad sumpskog med glasbjörk och al vilken tidvis är översvämmad. På strandvallen står vackra gamla grovgreniga tallar, rovfågeln fiskgjuse finns i området. Startebergsområdet består av två bergknallar med blandskog med ek och även på Stråleskogshöjdens västra sida växer blandad lövskog. Norr om Stojby finns två ädellövpräglade nyckelbiotoper med lunglav (NT) innanför gränsen för det utvidgade strandskyddet.

Längs med hela sjöns strandskyddsområde förekommer ett flertal naturvärdesområden med lövskog, nyckelbiotoper med ädellövskog eller kärrskog och olika flora-inventeringsområden. Det finns även flera badplatser och andra friluftsområden runt sjön. Helgasjön har stora biologiska och landskapsmässiga värden och är av mycket stor betydelse för friluftslivet.

Innaren (Växjö kommun)

Sjön omfattas av länets naturvårdsprogram klass 2 och har mycket stora landskapsmässiga och biologiska värden. Det finns inventeringsytor från våtmarksinventeringen och ängs- och betesmarksinventeringen i strandzonen. I sjöns närhet finns ett antal mindre byar och det större samhället Rottne. Innaren är vattenskyddsområde. Sjön omges till största delen av odlad mark och barrskog.

Nordväst om Innaren ligger orten Rottne och rakt söder om samhället finns en badplats. Bebyggelsen sprider sig i ett stråk sydöst ifrån Rottne och vidare ner mot byn Löpanäs. Här finns ett stort fornlämningsområde med skogsek och bergek samt en rik flora. Utsikten över Innaren från denna plats är vacker och vidsträckt. I strandzonen finns ett naturvärdesområde och ett par ytor från ängs- och betesmarksinventeringen. Även särskilt värdefulla träd har inventerats i området.

Vid Rottnekvarn ansluter Rottneån till Innaren och passerar då igenom en nyckelbiotop med alsumpskog som ligger i nära anslutning till strandskyddsområdet med ormbunkar i fältskiktet och rikligt med vedsvampar och levermossor på lågorna. Rottnekvarn och Åängskvarn är två vackra kulturmiljöer vid Innarens utlopp och här förekommer flera fornlämningar.

I naturvärdesområdet längs stranden mot Kalvö växer gammal barrskog och här förekommer svampen tallticka (NT). Det utvidgade strandskyddet gör att fler nyckelbiotoper, och en större yta av dessa hamnar innanför strandskyddsområdet. Vid odlingslandskapet i Gasslanda finns en fin flora i anslutning till strandskyddsområdet.

På Kråkenäs udde finns ett öppet odlingslandskap och en vacker björkhage med stora ekar utanför. Den västra delen av udden är till stor del uppodlad med mycket ek i randområdena. På den östra spetsen finns fritidsbebyggelse. En lönnallé leder till Kråkenäs. Innanför det utvidgade strandskyddsområdet söder om uddarna finns ett naturvärdesområde med lövsumpskog. Öarna Arnö och Arnö kalv används för friluftsliv.

Vid södra delen av Innaren finns en rastplats vid väg 23 med vacker utsikt över sjön. Vid Norra Åreda finns ytterligare ytor för ängs- och betesmarksinventeringen med en fin flora i strandskyddsområdet och hela det omgivande landskapet präglas av omväxlande odlingsmark med hagar, ängar och bokdungar med karaktäristiska stengårdsgårdar.

Längs med den östra stranden förekommer ett antal områden med sumpskog och även ett område med naturvårdsavtal beläget vid Sjöhorven. Området består av naturskogsartad barrskog och här har även ett antal särskilt värdefulla träd inventerats.

I nordöstra delen av sjön kring Brittatorp finns bebyggelse och även en badplats. Norr om strandskyddsområdet har fjärilsarten mindre bastardsvärmare (NT) hittats. Vid Bokehultet finns innanför strandskyddsgränsen en nyckelbiotop med hedädellövskog som hyser bland annat lavarterna lunglav (NT) och kortskaftad parasitpik (VU).

Runt hela sjön finns ett flertal mindre naturvärdesområden med sumpskog, nyckelbiotoper med källpåverkad mark och bokskogsområden som hamnar innanför strandskyddets gränser. Större arealer av dessa områden hamnar innanför det utvidgade strandskyddet, och detsamma gäller för ytorna med ängs- och betesmarksinventering.

Madkroken (Växjö och Uppvidinge kommun)

Madkroken omfattas av länets naturvårdsprogram klass 2 och har stora landskapsmässiga och biologiska värden. Delar av Madkrokens strandområde omfattas även av kulturminnesvårdsprogrammet. Runt sjön finns ett flertal mindre byar och fina områden som omfattas av ängs- och betesmarksinventeringen, naturvärden och sumpskogar. Sjön delas mellan Växjö och Uppvidinge kommun. Sjön har till övervägande del skogsbevuxna morän- eller klippstränder och är ovanligt opåverkad. Vid sjön finns bland annat utter och storlom. Sjön har ett differentierat strandskydd sedan 1995.

Öster om Sandreda nära Grytudden finns ett naturvärdesområde med barrskog och en nyckelbiotop med granskog och värdefulla kryptogamer som ligger i nära anslutning till det utvidgade strandskyddsområdet. Odlingslandskapet vid Sandreda erbjuder tilltalande utsikter över bygden och sjön. Här finns flera områden med fin flora, där en större del tillkommer med det utvidgade strandskyddet. Insekten vädssandbi (NT) förekommer i nära anslutning till det utvidgade området. I blockfälten växer lövträd och krypgranar. Utefter vägen norrut mot Karryd höjer sig terrängen och landskapet blir lummigt med bland annat lind och hassel.

Vid Yxnanäs finns ett naturvärdesområde som utgör en rest av en gammal madäng. Inom strandskyddsområdet förekommer ett stort antal värdefulla träd, varav flera hamnar inom det utvidgade strandskyddet. Endel av träden har hamlats. Också i södra delen av sjön, vid Sandskog och Sandebo finns rikligt med värdefulla träd, några inom ett område för ängs- och betesmarksinventeringen. Även här innebär det utvidgade strandskyddet att fler av dessa träd hamnar inom strandskyddets gräns. Vid Sandskog finns en fin badplats med sandbotten.

Byn Galtabäck omges av lövskog. Här finns ett naturvärdesområde som även innehåller en nyckelbiotop som domineras av ek. I nyckelbiotopen finns rik förekomst av död ved samt en

värdefull kryptogamflora. Vid infarten till byn finns en torrängsflora med backtimjan och kattfot, i skogsbackarna förekommer rikligt med liljekonvalj och stor blåklocka. Området förekommer i ängs- och betesmarksinventeringen.

Nottebäck upptar båda sidorna av en dalsänka, genomfluten av en bäck. Här finns en fin och värdefull flora. De äldre åkrarna ligger i terrasser ner mot dalbotten, där de övergår i betesmarker på före detta ängar. I slutningen ner mot sjön växer ädellövskog och i dalgången finns en fin örtflora. Vid Sandvik finns en badplats.

I nordöstra delen av sjön kring Norrevik och Åkvarn förenas Madkroken med Norrsjön genom ett mindre vattendrag. Här har arten utter (VU) noterats liksom flera olika arter av fladdermöss. Genom det utvidgade strandskyddet så hamnar hela det mindre vattendraget som förenar de båda sjöarna innanför strandskyddsområdet vilket ger uttern ett extra skydd på platsen.

Hela området kring sjön är rikt på fornlämningar, främst fossil åkermark och röjningsrösen. Det finns även gott om sumpskogsområden och nyckelbiotoper med värdefull växtlighet som ligger i anslutning till eller tangerar strandskyddsområdet.

Vid Madkroken finns sedan tidigare (1995) ett beslut om ett differentierat strandskydd, vilket innebär att strandskyddet är mer detaljerat och omfattar mindre än 200 meter på vissa sträckor vid Sandvik.

Mien (Tingsryds kommun)

Mien är en nästan cirkelrund sjö vars form härrör från ett vulkanutbrott eller meteoritnedslag. Sjön är länets djupaste med ett största djup på 43 meter norr om Ramsö. Vattnet är klart och näringsfattigt. Hela Mienområdet är av riksintresse för rörligt friluftsliv och nästan hela Miens strandområde är av riksintresse för naturvården. Ett litet geologiskt naturreservat och ett Natura 2000-område finns också i strandzonen. Naturvärdena vid Mien är stora och det finns gott om områden från bland annat ängs- och betesmarksinventeringen och även många nyckelbiotoper finns inom sjöns strandområde. Norr och nordväst om sjön är markerna oexploaterade medan bebyggelse förekommer i södra delarna av sjön.

Ön Ramsö är ett litet naturreservat, ön består av bergarten ryolit vilket är unikt för Skandinavien. Ryoliten går i dagen på flera ställen på ön. Bergarten har en mycket tät kornig grundmassa med spridda större mineralkorn i. Dessutom finns i lavabergarter ofta blåsor åstadkomna av gasbubblor. Ryoliten har bildats av hårdnad lava och aska från en forntida vulkan eller genom ett meteoritnedslag. Teorierna går isär om den kraterformade sjöns ursprung. Eftersom reservatet är ett geologiskt reservat finns det inga särskilda skyddsföreskrifter för skogen på ön. Vid de blockrika stränderna finns större bestånd av krypgran.

Gröntebody är en gles radby med ett gammalt odlingslandskap med solitära ekar, rader av stora lindar och stenmurar. Hela näset mellan Mien och Lunksjön är lövskogsdominerat utom längst i norr. Strax norr om Gröntebody i vattendraget Drevån har arten utter (VU) observerats.

Från Midingstorp går den låga grusåsen Långe nabbe ut i Mien. På dess östra sida finns Laxasand vilken är en lång sandstrand med bra badmöjligheter. I Midingstorp finns en torr ekbacke med fin flora. Här finns arterna backsippa (VU) och allmän metallvingesvärmare (NT) inom strandskyddsområdet.

Söder om sjön finns ett omväxlande odlingslandskap med inslag av ädellöv, al och björk. På de vackra åsformerna i Midingsbråte växer bok, i fuktigare områden ask (VU). Området har en badplats med fin utsikt över sjön.

Vid Gäddeviksås finns ett fint alkärr vilket är Natura 2000-område. Området består av odikad alsumpskog med källflöden vid Mien. I den västra delen av Natura 2000-området finns en bäckravind med bäckar och källor. I byarna Gäddeviksås och Yttra Källehult finns stenmurar, hamlade träd och stora solitära träd. Flera av dessa är inventerade som särskilt skyddsvärda och i området finns en intressant insektsfauna med bland annat den rödlistade arten sexfläckig blomcock (NT).

Längs den östra stranden finns flera sumpskogsområden i eller i anslutning till strandskyddsområdet. Vid Nabben finns utskjutande uddar med blockstränder med kärr och sumpskogar. Här finns också en badplats, och i den utvidgade strandskydds-zonen växer den vackra och färgstarka kärllväxten korskovall (NT).

Längs hela den nordöstra stranden finns ett långsmalt naturvärdesområde med lövskog som ett bryn längs strandkanten. Kring Brevik växer lind och ek, i en mindre nyckelbiotop med ädellövskog i strandområdet finns laven kortskaftad parasitpik (VU). I strandskyddsområdet finns även ett biotopskyddsområde och ett större område med naturvårdsavtal, båda med ädellövskog.

Stranden vid ön Klasahall domineras av bokskog, och här finns även en nyckelbiotop med tall i en rasbrant som har naturskogskaraktär. Vid den närbelägna mindre sjön Agnagöl norr om Mien finns det också bokskog. Sjöarna har förbindelse med varandra genom ett mindre vattendrag.

Möckeln (Ljungby och Älmhults kommun)

Möckeln är en sjö med höga värden för både natur och friluftsliv. Sjön omfattas av två olika riksintressen, riksintresset för naturvård och riksintresset för friluftsliv. I de mellersta delarna av sjön finns det flera Natura 2000-områden, både enligt fågel- och habitatdirektivet. Det finns flera naturreservat i området och sjön omfattas till större del av länets naturvårdsprogram klass 1. Sjön har mycket höga biologiska och landskapsmässiga värden samt ett mycket stort värde för friluftslivet. Ett stort antal inventeringsytor finns inom Möckelns strandområde. Med undantag av Älmhult i söder och Diö i öster så finns inte så mycket bebyggelse kring sjön.

I sjöns norra del finns området Vedåsa som är naturreservat och Natura 2000-område. Området innehåller en mosaik av vattenmiljöer, slutna ädellövskogar och öppna välhävda marker. Ön Marsholm är både naturreservat och Natura 2000-område liksom Ramsås huvud i

sjöns nordöstra del. Marsholm är den största ön i sjön Möckeln och har broförbindelse med fastlandet. Inom naturreservatet finns naturskog av skiftande karaktär. På huvudön domineras skogen av gran medan kärren och strandskogarna som uppkommit efter sjöns sänkning på 1860-talet domineras av lövträd. Dessa blandskogar som har en ovanligt stor andel död ved vilken hyser sällsynta insekter, till exempel den rödlistade arten svartoxe (EN), och olika hackspettsarter. Här finns även ett flertal lokaler med de båda arterna hårklomossa (NT) och sjötätel (VU).

Naturreservatet Hökhult ligger vid sjön Möckelns södra strand, strax nordväst om Älmhults samhälle. Närheten till Älmhult gör att området nyttjas flitigt för friluftsliv. Reservatet är variationsrikt och innehåller både bokskog, blandädellövskog, lövsumpskog och trädklädda betesmarker. Här finns stora naturvärden knutna till både skog och betesmark med många grova, gamla ädellövträd och flera rödlistade lavar, till exempel kortskaftad parasitpik (VU).

Längs östra stranden finns i höjd med Sällhult en nyckelbiotop med ädellövträd i anslutning till strandskyddsområdet, där flera olika fjärilsarter av bastardsvärmare (NT) har noterats. Naturreservatet Stenbrohult är beläget kring gården Djäknabygd på sjön Möckelns östra sida, nära Stenbrohults kyrka. Området utgörs av en mosaik av ängs- och betesmarker, ädellövskog och barrskog. I strandzonen finns ett flertal värdefulla lövträd och även de rödlistade arterna sjötätel (VU) och hårklomossa (NT) finns på flera ställen. Vid Stockanäs finns ett vackert odlingslandskap med lövskog. Flera sällsynta vedinsekter finns i omgivningarna. Vid Dihult finns en fin bokskog och längs strandkanten lövsumpskog med bland annat hårklomossa (NT). Området är Natura 2000-område.

Taxås består av ädellövskog och gammalt odlingslandskap. Kronan är ett område längs Möckelns strand med ädellövskog bestående av ek, avenbok och lind. Området är en av de förnämsta lavlokalerna i Götaland, med bland annat lunglav (NT). Liksom flera av områdets andra naturreservat är det en diabashöjd med därtill speciella växtförhållanden. Högsta punkten ligger cirka 30 meter över sjöns yta. På flera ställen går berget i dagen.

Centrala Möckeln är utpekad som Natura 2000-område, liksom områdena Höö, Taxås och Kronan vilka också är naturreservat. Höö är en ö i Möckeln med broförbindelse till fastlandet. Naturreservatet omfattar förutom ön Höö vattenområden i Möckeln samt en mängd småöar. Naturen på Höö utgörs av en mosaik av ängar, åkrar, betesmarker och lövskogspartier. Floran är ovanligt rik med bland annat den starkt hotade arten fältgentiana (EN). Här finns även flera olika arter av familjen bastardsvärmare (NT), som samtliga är rödlistade.

I naturreservatet Ramsås huvud finns lövdominerad blandskog, lundartade lövskogar, ett småskaligt och ålderdomligt odlingslandskap samt en mängd öar och vattenområden. Berggrunden består av gnejs med ett stort inslag av diabas som sticker upp över omgivningen på grund av bergartens avvikande vittringsbenägenhet gentemot omgivande berggrund. Berggrunden ger upphov till en rik flora. I området finns gott om gamla träd, död ved, hamlade lindar, små gräsmarker, brynmiljöer och långa strandzoner. Området är ett känt utflyktsmål på våren på grund av den stora mängden blåsippor. I området finns arten sydfladdermus (EN), samt den vackra klockgentianan (VU).

I sjön finns ett rikt fågelliv med bland annat storlom och fiskgjuse. I sjön förekommer även den sällsynta fiskarten mal (EN). På flera lokaler runt sjön har även utter (VU) noterats.

Vid Byvärma säteri finns odlingsmark och lövskog, och blockiga stränder. Kring viken vid Kalvasjön rastar flyttfågelar vid de grunda stränderna. Fina badplatser finns till exempel vid Bökhult och Möckelns badplats i östra Älmhult.

Näversjön (Växjö kommun)

Hela sjön omfattas av riksintresse för naturvård. Näversjöns stränder omfattas även av naturvårdsprogrammet klass 1 vilket innebär särskilt stora naturvärden, och av sumpskogsinventeringen. De största naturvärdena finns i söder vid sjöns tillflöde, i anslutning till sjön Skärilen med vilken Näversjön är nära förbunden. Stränderna är i stort sett orörda. Rävabäcken som ansluter till sjön har en mycket stark population av fisken elritsa. Med elprovfiske har i sjön fångats elritsa, gädda och mört samt signalkräfta.

Näversjön är en utpräglad näringsfattig klarvattensjö som är väsentligen opåverkad. Sjöns omsättningstid är lång, detta beroende på en stor sjöyta i förhållande till avrinningsområdets totala areal. Liksom den närbelägna Skärilen utgör Näversjön en internationellt betydelsefull limnologisk referenslokal sedan 1930-talet. Sjön ingår i Mörrumsåns avvattningsområde och är i stort sett oexploaterad med undantag för ett par gårdar som ligger nordväst om sjön.

I nordväst ansluter Rävabäcken till Näversjön via ett område med sumpskog som hamnar innanför strandskyddsområdet. Längs hela bäcken är torv den dominerande jordarten. Sumpskogen består i huvudsak av tall men har även inslag av löv. Sumpskog är en mycket värdefull naturtyp där det ofta finns en lång kontinuitet och där artantalet ofta är mycket högre än i den omgivande skogen. I den omgivande skogen finns en del kulturspår i form av odlingsrösen och stenmurar.

Längs den västra stranden består omgivningarna i huvudsak av skogsmark, och även i söder är det barrskog som dominerar runt omkring sjön. I ett av dessa skogsområden sydöst om Näversjön finns ett större område med fossil åkermark och ett flertal röjningsrösen. I södra delen av sjön reser sig bergsknallen Notlaberget, där urberget går i dagen.

Längs den nordöstra stranden blir landskapet lite öppnare, här finns två gårdar som ligger inom strandskyddsområdet. Nordost om sjön finns ytterligare ett område med sumpskog som klassas som kärrskog och består av lövträd med visst inslag av gran. Det omgivande landskapet består av ett relativt homogent moränlandskap. Det finns ingen utpekad badplats vid Näversjön, men det går ändå utmärkt att bada i sjön tack vare den inbjudande miljön och tillgången till hållar i anslutningen till strandlinjen i den södra delen av sjön. Näversjön har ett högt upplevelsevärde eftersom det är en ovanligt opåverkad miljö att besöka och ta del av.

Då Näversjön utgör en referenslokal för limnologisk forskning är det av stor vikt att näringsförhållandena i sjön bevaras. Övervakning av förändringar i miljön är av stor vikt för att skapa kunskap om bland annat klimatförändringar.

Rottnen (Lessebo och Växjö kommun)

Rottnen omfattas av länets naturvårdsprogram klass 2, vilket innebär att det finns mycket stora naturvärden i området. Nordost om Rottnen ligger samhället Hovmantorp, runt sjön finns mindre byar, i övrigt är marken kring sjön relativt oexploaterad. Sjön är viktig för friluftslivet i Hovmantorp. Rottnen har en artrik bottenvegetation med bland annat braxengräs, slamkrypa och sylört. Sjön har även ett värdefullt fiskebestånd. Storlom är en fågel som förekommer i sjön. Arten är inte rödlistad i Sverige men bedöms som hotad i Europa som helhet. Här växer den rödlistade svamparten strandjordtunga (EN). Många ytor från ängs- och betesmarksinventeringen finns i strandområdet, likaså finns det många utpekade naturvärden och nyckelbiotoper.

Nordost om Rottnen ligger samhället Hovmantorp, sjön är mycket viktig för friluftslivet i Hovmantorp. Här finns en campingplats med en populär badplats. I södra delen av Hovmantorp vid idrottsplatsen förekommer den sällsynta svamparten strandjordtunga (EN) som växer i strandlinjen. Den är mycket känslig för störningar och exploatering och ska enligt åtgärdsprogrammet från Naturvårdsverket främst skyddas av strandskyddsreglerna. I nordöstra delen av Rottnen får det utvidgade strandskyddet ses som en resurs för att kunna bevara arten.

Vid Hovmantorps säteri finns stora naturvärden i det omgivande landskapet, till exempel en mängd gamla ekar och andra värdefulla träd som växer inom 200 meters området. Här finns även flera arter av ovanliga skalbaggar, bland annat tvåfläckig smalpraktbagge (NT) och läderbagge (NT) som båda har behov av en livsmiljö med lång kontinuitet. Längs stränderna finns flera ytor inom ängs- och betesmarksinventeringen, likaså ett par nyckelbiotoper med ädellövskog.

I den mellersta delen av Rottnen ligger torpet Gamlanäs där större delen av omgivningen räknas som naturvärde på grund av sin rika förekomst av lövträd. Här finns en värdefull kryptogamflora och lavarten lunglav (NT) i en nyckelbiotop som hamnar innanför strandskyddsområdet. Området består av fina öppna marker med lind, alm och ek. Söder om ängarna finns bokskog.

Svinaberget, som ligger väster om Gamlanäs, är en 25 meter hög bergknalle med tallskog som räknas som landskapsmässigt värdefull. Öster om denna finns ett område med tallsumpskog som är klassat som nyckelbiotop och som ligger i nära anslutning till strandskyddsområdet.

Bland de värden som hamnar inom det strandskyddade området kan nämnas ett antal rödlistade arter, däribland mosippa (EN) och korkmusslingsmal (NT) som båda hittats i sjöns nordvästra delar. Det finns också ett område med fin flora i sjöns nordvästra del, liksom flera områden med sumpskog, det finns också ett naturvärdesområde med värdefull kryptogramflora, dessa ytor med naturvärden utökas ytterligare inom det utvidgade strandskyddets gränser.

Halvön Prästanäset är till största del bevuxen med tall och här växer också den småländska landskapsblomman linnéa och den rödlistade kärllväxten mosippa (EN). En mindre del av näset har fått behålla karaktären av naturskog. Det finns iordningställda strövstigar och en

badplats. Prästanäset har en intressant svampflora. Området används flitigt för friluftsliv. Längs den västra strandsträckningen finns två badplatser, vid Sandstaden och vid Knallaholmen, som är viktiga för rekreationen och friluftslivet i området. Cykelleden Rottnen runt löper längs med hela sjön, till stor del inom det utvidgade strandskyddsområdet. Eftersom den nordvästra delen av Rottnen är relativt oexploaterad säkrar det utvidgade strandskyddet ett mer orört landskap som inbjuder till rekreation. Området är också ett en refug för djur och växter att förflytta sig eller sprida sig längs sjökanten.

I södra delen av sjön förekommer ett par nyckelbiotoper med lövblandskog och branter samt lövsumpskog och områden med vacker flora. Från Knapelid i sydvästra delen av Rottnen har man en vacker utsikt över sjön, platsen ingår som rastplats längs med Sigfridsleden. Strax norr om Knapelid finns ett område som ingår i ängs- och betesmarksinventeringen.

I Ormeshaga finns rester av det gamla odlingslandskapet med lövskogsdungar. De halvöppna miljöerna är viktiga för landskapsbilden runt sjön. Här förekommer ett flertal naturvärden och nyckelbiotoper med ädellövskog eller lövsumpskog. Vid Ryttarenäset finns ekdominerad lövskog med blåsippan, men även kargare partier med tall som det dominerande trädslaget. Även detta område nyttjas för strövtåg och rekreation. Här finns ett stort naturvärdesområde som domineras av lövträd.

Salen (Alvesta och Växjö kommun)

Stora delar av Salens strandområde omfattas av länets naturvårds- och kulturminnesvårdsprogrammet. Naturvårdsprogram är klass 2, sjön har stora biologiska och landskapsmässiga värden och är ett av Alvestas viktigaste fritidsområden. Vid Engaholm finns ett Natura 2000-område. Kring sjön finns större områden med sumpskogar inom våtmarksinventeringen. I norra delen av sjön ligger samhället Alvesta. Inne i tätorten är området längs stranden ett populärt strövområde. Det finns planer på att anlägga ytterligare strövstigar längs Salens östra strand för att öka allmänhetens tillgänglighet. Salen hyser ett rikt fågelliv och är populär för fiske. Det finns ett antal byar längs Salens stränder. De västra delarna av sjön är av riksintresse för kulturmiljövården, Benestad-Blädinge-Oby-Näs, ett fornlämningsstråk med gravar.

Vid Blädinge finns lokaler med den vackra kärlväxten backsippa (VU), liksom ett flertal särskilt värdefulla träd som har inventerats. Sydost om Blädinge kyrka gränsar en vacker åsrest till Blädingeviken. Här finns också ytor från ängs- och betesmarksinventeringen med en vacker flora. Stränderna norr om Blendabaden uppvisar ett invecklat system av gamla strandvallar och eroderade strandterrasser. Vid Lisebro finns en mängd värdefulla träd i området för det utvidgade strandskyddet. Här finns också flera lokaler med arten hårklomossa (NT). Mossan förekommer längs med ett mindre vattendrag och växer på trädstammar och andra ytor med regelbundna vattenfluktuationer. Ön Lindö är fågelskyddsområde och hyser bland annat en hägerkoloni.

Vid Lästad berg finns en nyckelbiotop med ädellövskog och även ett naturvärdesområde med alsumpskog. På öarna utanför finns naturvärdesområden med naturskogsartad lövskog. Längs med Salens västsida löper ett avsnitt av cykelleden Banvallsleden, som sträcker sig från Halmstad till Karlshamn och som är av värde för friluftslivet i området.

Vid sjöns södra del finns ett stort alkärr, vilket är ett utpekade biotopskyddsområde. Här har observerats den ovanliga fladdermusarten mindre brunfladdermus (EN). Alkärret sträcker sig en bit upp längs den östra stranden och räknas längs denna sträcka som naturvärdesområde. I sydöstra delen av området finns en badplats.

I södra delen av Salen finns tilloppet från Helige å som ingår i riksintresset för naturvård, Åsnenområdet. Där finns lokaler med hårklomossa (NT) och en del andra sällsynta arter, och ett stråk med värdefulla lövträd följer åsträckningen mot Huseby. Vid Törnåkra finns en badplats som ingår i ett system av rastplatser längs kanotleden Väreledens leden, som går genom Salen och vidare söderut mot Åsnen.

I Usteryd finns utpekade naturvärdesområden och en nyckelbiotop med ädellövskog. Innanför strandskyddsområdet finns också en lokal med arten granspira (NT). I området finns ytor från ängs- och betesmarksinventeringen med fin flora. På Hagstadshalvön växer grov ek i ett område vilket är klassat som nyckelbiotop. I området finns svampen ekskinn (NT). Lövskogen på några av öarna, till exempel Gåsöarna, Stora Linö och Lilla Linö har vuxit upp efter sjöns sänkning på 1930-talet och har fått utvecklas fritt. Stora och Lilla Linö är klassade som naturvärdesområden med lövskog.

Vid Engaholm finns fina ekhagar i vilka ett stort antal värdefulla träd har inventerats. I samma område finns också flera rödlistade insekts- och lavararter. Ett stort antal av dessa förekommer innanför strandskyddsområdet, och ytterligare fler i nära anslutning till ett Natura 2000-området som också omfattas av naturvårdsavtal och är en nyckelbiotop. Fram till godset leder en lång allé med grova lövträd. Längs Salens strand norrut går ett långt stråk av inventerad sumpskog med al och björk som slutar i höjd med Sjölyckan strax söder om Alvesta. Här finns i norra delen av sumpskogen en lokal med grå skärelav (NT). Inne i Alvesta fortsätter grönområdet och ansluter till både bostadsområden och till tågstationen strax norr om sjön. Området är mycket viktigt för rekreation och tätortsnära natur.

Skärilen (Växjö kommun)

Delar av Skärilens strandområde omfattas av riksintresse för naturvård och är utpekade som regionalt särskilt värdefullt vatten. Hela sjön och dess utlopp till Näversjön omfattas av länets naturvårdsprogram klass 1, vilket innebär särskilt stora naturvärden. Det finns även ett antal sumpskogar i Skärilens närområde. I väster ligger byn Asaryd och i öster ligger byn Hulu (Jönköpings län). Asaryd har stora landskapsmässiga värden med ett öppet odlingslandskap. Med undantag av dessa byar finns ingen bebyggelse i sjöns närhet. Skärilen är en av länets minst påverkade källsjöar med ett siktdjup på mer än nio meter och blågrön färg. Nordväst om sjön ligger Näversjön. Skärilen är en viktig limnologisk referenslokal, sedan 1930-talet har den varit föremål för omfattande undersökningar.

Runt omkring sjön finns ett kulligt moränlandskap med en del berg i dagen, främst längs den södra stranden. Ute i sjön finns några mindre hållar, vissa bevuxna med träd. Det finns två mindre naturvärdesområden inom strandskyddsområdet vid Skärilen. Det ena ligger söder om Kulludden inte långt från Asaryd och består av lövsumpskog. Det ansluter till ett större område med sumpskog innanför strandskyddsområdet vilket fortsätter norrut mot Näversjön.

Det andra naturvärdesområdet vid Skärilen ligger på nordöstra stranden vid Utterhalsberget och består av en brant beklädd med tallskog. Skvattram förekommer rikligt inom området. I trakten kring Asaryds by blir markerna mer öppna, där finns ett par områden som ingår i ängs- och betesmarksinventeringen.

I södra delen av Skärilen finns byn Hulu som ligger i Jönköpings län. Större delen av Skärilen omges av skogsmark, med den öppna marken koncentrerad till den närmaste bebyggelsen kring Hulu och Asaryd. Det finns inslag av lövträd längs strandkanten men i huvudsak domineras området av barrskog. I den östra delen av Skärilen precis vid gränsen mot Jönköpings län finns ett utlopp där vatten rinner från Skärilen till Grisakulls göl och ansluter till ett sumpskogsområde som ligger alldeles i utkanten av det utvidgade strandskyddsområdet. I Grisakullsviken ligger även Grete ö.

Nordost om Näsudden finns det en vacker badplats som även är en populär lokal för dykning på grund av det goda siktdjupet och de intressanta stenformationerna som finns i Skärilen. Omgivningarna runt sjön präglas till största delen av ett tyst skogslandskap som ger ett intryck av orördhet.

Sjöns omsättningstid är lång, detta beroende på en stor sjöyta i förhållande till avrinningsområdets totala areal. Skärilen bedöms ha en god ekologisk status och denna bedömning görs utifrån olika biologiska undersökningar och mätningar av till exempel djurliv och näringspåverkan. Även Skärilens kemiska status bedöms vara god, och inga kartlagda framtida riskkällor finns dokumenterade. Vattnet är utpräglat näringsfattigt, notblomster och braxengräs är karaktärsväxter för sjön.

Spånen (Alvesta och Växjö kommun)

De största naturvärdena vid Spånen finns vid dess nordvästra del Spåningslanda. Området omfattas av både länets naturvårdsprogram klass 3 vilket innebär stora naturvärden och av kulturminnevårdsprogrammet. Spåningslanda är av riksintresse för kulturmiljövård. Det finns också ytor från ängs- och betesmarksinventeringen i detta område. Vid östra stranden finns ett område som omfattas av våtmarksinventeringen. Inom sjöns strandområde finns några byar och på litet längre avstånd ligger Alvesta i väster.

Nordväst om sjön, längs med väg 25 finns en rastplats med utsikt över sjön. Här kan man påbörja sin vandring längs med Spånenleden, en vandringsled på 12 km som följer Spånens västra sida och som leder vidare in till Alvestas samhälle. På sjöns västra sida ligger också Spåningslanda vilket är ett område av betydelse för Alvestas friluftsliv med flera olika strövstigar och motionsspår, ridstall och badplats. I strandområdet finns ett naturvärdesområde med ädellövskog.

Strax väster om strandskyddsområdet har fjärilsarten mindre bastardsvärmare (NT) hittats. Längs med den sydöstra stranden finns ett större område med talldominerad sumpskog, varav en mindre del också klassas som naturvärde.

Längs den östra stranden är miljön mer orörd och domineras av barrskog. Här finns ett område med sumpskog med blandade trädslag som klassas som naturvärde som ligger i kant

med det utvidgade strandskyddet. Intill ligger en källpåverkad nyckelbiotop med värdefulla kryptogamer. Vid Storekullen finns ett öppnare landskap med odlad mark. Vid gränsen mellan det generella och det utvidgade strandskyddet en lokal med kärlväxten åkerkulla (NT).

Byn Gemmatorp har ett naturvärdesområde med ädellövskog och ett tilltalande odlingslandskap som även hyser områden med fossil åkermark. Vid Jungfruudden finns en lokal med kornknutmossa (NT). Södra spetsen av Hästanäset upptas av ädellövskog, ibland ekdominerad. I nordöst i anslutning till väg 25 finns ytterligare ett område med talldominerad sumpskog. Spånen omges av jordarten morän med en del berg i dagen, främst längs den sydvästra sidan.

Stora Hensjön (Tingsryds kommun)

Den största byn i sjöns närhet är Hensmåla som ligger vid den norra delen av sjön. Sjön är vattentäkt för Tingsryd och Urshult med flera orter och därigenom vattenskyddsområde. Vid sjöns mellersta och södra delar finns det två naturreservat och ett Natura 2000-område, som har samma utsträckning som de båda naturreservaten. Stora delar av strandområdet omfattas av länets naturvårdsprogram klass 2 och har stora landskapsmässiga och biologiska värden. Ett större antal områden från olika inventeringar finns också inom Stora Hensjöns strandområde.

Längs den nordvästra stranden ner mot Nabbudden finns två lokaler med värdefulla arter, algen sjöhjortron (NT) som är en indikator på näringsfattiga sjöar med klart vatten, och vattenormbunken klotgräs (VU) som även den vill ha näringsfattiga växtmiljöer. Vid Nabbudden finns ett område med fossil åkermark och röjningsrösen.

I Grönviks naturreservat ingår även vattenområden och en del mindre öar. En del ytor från ängs- och betesmarksinventeringen hamnar innanför strandskyddsområdet. Nordvästra delen av reservatet är till största delen bevuxen med granskog, medan de mellersta delarna är kulturpräglade med omväxlande åker-, ängs- och hagmarker. Här finns också lövdungar med inslag av bok, ek, björk, asp och hassel. I sydligaste delarna, liksom på öarna, växer blandskog med varierande trädslagssammansättning. Längs sjöstranden löper en rullstensås.

I sydligaste delen av Stora Hensjön, mitt emellan de båda naturreservaten förekommer kärlväxtarterna backmåra (NT) och kvällsmaskros (EN) innanför strandskyddsområdet. Här finns även ett mindre naturvärdesområde med bokskog. Vid sjöns södra spets finns även ett par ytor från ängs- och betesmarksinventeringen i det öppna odlingslandskapet.

Naturreservatet Hensjönäset är bevuxet med bokdominerad lövskog. Området har fina strövstigar, parkering och badplats. Stora och Lilla Hensjön sänktes på 1800-talet för att vinna land. Då frilades ett strandplan med cirka 10-30 meters bredd utanför en markant strandvall, bildad av ispressning, frostsjutning och vågsvall. Hensjönäset var i äldre tider till största delen utmarker till byn Blötan och användes för bland annat skogsbete. I dag har marken övergått till ren skogsmark. Skogen på näset är ca 100 år och förhållandevis jämnårig. Bok är det dominerande trädslaget med ett rikt inslag av andra lövträd. På landvinningsmarken finns idag gott om buskar, till exempel säl, vide och brakved samt yngre klibbal och björk. I strandkanten står en del gamla tallar, en del av dessa är upp mot 150 år gamla.

Vid den östra stranden finns Blötans badplats med en omtyckt sandstrand. Här har svampen brons-sopp (NT) hittats. Vid Hensmåla i norr finns en mindre nyckelbiotop innehållande en gammal löväng med ett flertal hamlade askar. I området finns också enstaka äldre träd av oxel och hassel samt björk, asp och al.

Hela området runt sjön nyttjas för friluftsliv, bland annat för fiske. Vid sjön finns fågelarterna storlom, småskrake, trana och även mindre hackspett.

Stråken (Alvesta och Växjö kommun)

Den sydvästra delen av sjön är av riksintresse för naturvården. Av de samhällen som ligger vid Stråken är Aneboda och Lidnäs de största. Stråken omfattas av länets naturvårdsprogram klass 2 och har stora landskapsmässiga och biologiska värden. I nordväst omfattas en lång sträcka av kulturminnesvårdsprogrammet. Vid sjön finns ett biotopskyddsområde, det finns flera nyckelbiotoper och några sumpskogar. Runt hela Stråken finns ett flertal lokaler med den rödlistade arten hårklomossa (NT).

I nordväst omkring Aneboda finns öppen mark och bebyggelse. Intill kyrkan ligger Aneboda forskningsstation som uppfördes 1927 och tillhör Lunds Universitets limnologiska institution. Flera undersökningar har gjorts i sjön sedan stationen uppfördes och Stråken räknas som en internationellt värdefull limnologisk och botanisk referenssjö.

Runt hela den norra delen av Stråken finns ett flertal lokaler med mossarten hårklomossa (NT), som förekommer främst innanför gränsen för det generella strandskyddet men där det utvidgade strandskyddet bidrar till att skydda arten som är mycket känslig för sådan exploatering som stör vattenfluktuationerna eller vattenkemin samt skuggigheten på växtplatsen.

Vid Skogshäll finns ett större naturvärdesområde med äldre barrskog. Djupasand har ett vackert odlingslandskap längs sjökanten, i sjön finns ett antal orörda öar. Söderut på kullen Sandahjälms finns obetydligt kulturpåverkad barrskog. Vid Svenstorp finns lövskog och öppna betesmarker ut mot sjön.

I sydväst ansluter Stråken till Äskekärret, en ovanligt stor alsumpskog av översilningstyp, via en större källpåverkad nyckelbiotop. Även nyckelbiotopen är bevuxen med alsumpskog, och ansluter till strandskyddsområdet via det utvidgade strandskyddsområdet och förbinder därigenom strandskyddet med ett betydligt större område med ornitologiska värden och en värdefull kärlväxtflora.

Öarna i sjöns södra del har orörd barrskog med inslag av björk, asp och al och klassas som naturvärdesområden. I Stråkens södra delar finns ett flertal lokaler med hårklomossa (NT). Här finns även en nyckelbiotop med lövrik barrskog och död ved, samt ett skogligt biotopskyddsområde med naturliknande skog som delvis överlappar varandra. Inom området finns laven kortskaftad parasitpik (VU). I en nyckelbiotop med betespåverkad lövskog i sydöst finns lunglav (NT).

Strax nordöst om Lidnäs finns en nyckelbiotop med lövsumpskog som hamnar delvis innanför det utvidgade strandskyddet. I höjd med Sandvik finns ett antal mindre nyckelbiotoper där en innehåller värdefull kärlväxtflora. Samtliga hamnar till stor del innanför det utvidgade strandskyddet. Vidare har också noterats den mycket sällsynta arten strandjordtunga (EN) som förekommer innanför strandskyddsområdet, samt ytterligare lokaler med hårklomossa (NT). Vid både Lidnäs och Sandvik finns dessutom badplatser. Vidare åt nordöst finns ett naturvärdesområde med ädellövskog och ytterligare en badplats vid Kramphult.

I Stråken häckar fiskgjuse och storlom, sjön är också en intressant fiskesjö.

Tolgasjön/Skavenäsasjön (Växjö kommun)

Tolgasjön-Skavenäsasjön bildar den mellersta delen av den fjordartade sjöarmen norr om Helgasjön. Intill sjöarna ligger stora strömlinjeformade höjdmassiv med tilltalande utsikter. Stora delar av strandzonen vid norra delen av sjön omfattas av både naturvårdsprogrammet klass 2 och har stora landskapsmässiga och geovetenskapliga värden och utnyttjas för friluftsliv. Sjön omfattas även av kulturminnesvårdsprogrammet. Utmed sjöns stränder finns många områden från bland annat ängs- och betesmarksinventeringen, sumpskogar och naturvärden. Det finns flera byar och stora områden med jordbruksmark i sjöns närmaste omgivning.

I sjöns nordvästra del ansluter orten Tolg och här finns ett fint område med lövsumpskog som till stor del hamnar innanför strandskyddsområdet. Innanför det utvidgade strandskyddet finns även ett naturvärdesområde med lövskog. Nära detta område har svamparten stor aspticka (NT) hittats och vid stranden förekommer kärlväxten backsippa (VU).

Byn Holkastorp på Tolgasjöns västra sida har ett gammalt kulturlandskap med stengärdesgårdar och vårdträd. Här finns flera områden med värdefull flora i strandskyddsområdet. Hela området är mycket rikt på fornlämningar, speciellt rösen och fossil åkermark.

I sydvästra delen av sjön kring Skavenäs finns en nyckelbiotop med ek, lind och alm (VU), ett naturvärdesområde med ädellövskog och en sumpskog med blandning av löv och barrträd som alla ansluter till varandra och som hamnar innanför gränsen för det utvidgade strandskyddet. I sumpskogsområdet har kärlväxten åkerrättika (NT) hittats. Längs den södra stranden finns ytterligare två nyckelbiotoper med bok- och ädellövskog som hamnar innanför strandskyddsområdet.

Vid Nykullas sluttningar finns längs stranden flera lövängsrester, en fin nyckelbiotop med hamlade träd och ekar och flera utpekade naturvärdesområden längs stranden. Här finns områden för ängs- och betesmarksinventeringen, samt naturvärdesområden och en nyckelbiotop som innehåller rester av den gamla ängsmarken i området. I naturvärdesområdet innanför strandskyddszonen finns fjärilsarten mindre bastardsvärmare (NT).

På sjöns östra sida finns lövrika odlingsmarker och ekdominerad lövskog till exempel vid Tolgs prästgård. Även här finns den mindre bastardsvärmaren i strandzonen, i nära anslutning till ängs- och betesmarksinventeringens ytor som ligger delvis innanför strandskyddsområdet.

I sjöns norra del finns förbindelsen med Asasjön, åmaden mellan Asasjön och Tolgasjön är utpekad i länets våtmarksinventering som höga naturvärden och som dessutom ansluter till sumpskogsområden. Kanotleden från Asa till Fridafors går genom sjön. I norr ansluter även det utvidgade strandskyddet till ett större område som ingår i ängs- och betesmarksinventeringen.

Unnen (Ljungby kommun)

Unnen delas mellan Kronobergs län och Jönköpings län. Sjön omfattas av länets naturvårdsprogram klass 2 och har landskapsmässiga och biologiska värden. Det finns två naturreservat som också är Natura 2000-områden vid Unnen, Ushult och Jättaberget. Storlom och fiskgjuse häckar och sjön har ett givande fiske. I sjön förekommer arten skafislamkrypa (EN).

Naturreservatet Ushult ligger vid sjön Unnens västra strand nordost om Lidhult. Den 120-åriga bokskogen i området är naturligt uppkommen och har stora biologiska värden bland annat knutna till döda bokar i olika förmultningsstadier. Ett flertal sällsynta och rödlistade lav- och mossarter förekommer inom reservatet. Ushult avsattes redan 1960 som domänreservat för att 1996 ombildas till naturreservat. I området finns flera branter.

Naturreservatet Jättaberget ligger på sjöns västra strand också nordost om Lidhult. Jättaberget är en höjd som vid sjön sluttar brant mot omgivningen. Den bokdominerade ädellövskogen på Jättaberget och Ropareudden har lång kontinuitet och är tillsammans med naturreservatet i Ushult, rester av större ädellövskogar vid sjön Unnen. Även här finns en värdefull kryptogamflora med bland annat lavarten lunglav (NT). Stora delar av de båda naturreservaten ligger inom strandskyddsområdet. Bokskogen i reservatet är också betydande för landskapsbilden vid sjön.

I närheten av Ushult finns fina badstränder. Till Moanäs går vägen på en rullstensås genom ett kulligt odlingslandskap. Vid både Moanäs och Ånäs finns ytor med fin flora och några nyckelbiotoper där bland annat lavartenarten lunglav (NT) växer.

Från Strömman flyter Lidhultsån genom omväxlande natur ut i Unnen. Också vid Ånäset finns ett vackert odlingslandskap. Vid Ytra Röshult finns bokskog och från en odlad höjd har man utsikt över Unnen. Här finns ett par nyckelbiotoper med gammal bokskog där flera lokaler med lunglav (NT) förekommer. I strandskyddsområdet finns också en lokal med den sällsynta kärlväxten klockgentiana (VU).

Vid Klöverviken finns ett naturvärdesområde och en nyckelbiotop med bokskog och andra lövträd. Vid Önnelvarn finns en förbindelse till sjön Bolmen via ett smalt vattendrag. Genom det utvidgade strandskyddet kan stråket fungera som spridningskorridor för olika växt- och djurarter.

Det finns också ett par områden från våtmarksinventeringen. Det finns några mindre byar vid sjön men större delen av strandområdet är oexploaterat och speciellt den östra sidan är till stora delar obebyggd. Sjön nyttjas för friluftsliv, runt sjön går en cykelled.

Vidöstern (Ljungby kommun)

Sjön Vidöstern mellan Kronobergs län och Jönköpings län. Sjön är av riksintresse för friluftslivet. Den östra stranden är även av riksintresse för naturvården och kulturmiljövården. Vid de nordöstra delarna av sjön finns det två naturreservat som också är Natura 2000-områden, Toftaholm och Färjans ö-Långö. Vidöstern omfattas av länets naturvårdsprogram klass 1 och har stora landskapsmässiga och biologiska värden. Ån Lagan flyter genom sjön.

Vid Erikstadvik finns viltrika våtmarker. Här finns också många värdefulla träd som inventerats. Ett par nyckelbiotoper ligger vid stranden och här förekommer arterna lunglav (NT) och bokfjädermossa (NT). Drasnabbe är ett naturvårdesområde med lövskog.

Åskullarna vid Sundet har en torrmarksflora och från kullarna har man en tilltalande utsikt mot rullstensåsen vid Lagans östra strand. En lokal med kärlväxten backsippa (VU) hamnar innanför det utvidgade strandskyddet. Vid Torset i söder finns ett omväxlande småbrutet odlingslandskap. Vid Sundet finns en uppskattad badplats. Söder om sjön finns vattentäkten Bergåsen som försörjer Växjö med vatten, området är vattenskyddsområde. Vid Dörarp växer mestadels barrskog men i en djup dal mellan Färjsjön och Vidöstern växer al- och bokskog. Utefter den östra stranden förekommer lokaler med backsippa (VU) och klockgentiana (VU). Vid Toftaled finns en campingplats.

Vid östra stranden ligger gården Toftaholm som utgör ett naturreservat och även är Natura 2000-område. Här finns en mängd värdefulla träd och rödlistade arter. Toftaholm är en vacker odlingsbygd rik på lövträd. Äldre träd så som ekar, lindar och almar växer i beteshagarna. Gamla och grova ekar utgör livsmiljö för många hotade vedlevande insekter och lavar. I reservatet finns 19 hotade skalbaggsarter, bland annat svart guldbagge (EN) och läderbagge (NT). På träden växer också ovanliga lav- och svamparter, exempelvis den sällsynta saffranstickan (CR). I Toftaån har utter (VU) noterats. Strax norr om Toftaholm finns en campingplats alldeles intill stranden och som hamnar innanför strandskyddsområdet.

I naturreservatet Färjansö finns lövskog och ängs- och hagmarker, på strandsvallen växer stora ekar. Från den höga kullen där berget går i dagen finns en vacker utsikt över omgivande sjö och närbelägna öar. Den vackra och alltmer sällsynta klockgentianan (VU) växer på den slåttrade maden på öns norra del. På Färjansö finns även en rik lundflora med lundslok, tandrot och liten nunneört. Inom reservatet finns en rik tillgång på död ved i form av döda stående och liggande träd. Den döda veden är en viktig livsmiljö för ett stort antal växter och djur, bland annat insekter, svampar, lavar och mossor.

På Långö växer grön sköldmossa som är fridlyst i vildväxande tillstånd, och som behöver god tillgång på död ved för att kunna sprida sig. Här finns även ett par rödlistade och starkt hotade fladdermusarter så som dammfladdermus (EN) och mindre brunfladdermus (EN). Strandskyddet bidrar till att knyta samman Färjansö med Toftaholm och utgör sannolikt en viktig spridningskorridor mellan de båda områdena.

Vid sjön finns flera områden från ängs- och betesmarksinventeringen med vacker flora, samt flera nyckelbiotoper och naturvärden med lövskog. Vidöstern har ett rikt fågelliv med många olika arter och fisket är värdefullt. Sjön nyttjas för friluftsliv och det finns fina badmöjligheter.

Åsnen (Alvesta, Tingsryd och Växjö kommun)

Åsnen delas mellan kommunerna Alvesta, Tingsryd och Växjö. Hela sjön och dess stränder är av riksintresse för friluftsliv, naturvård och rörligt friluftsliv. Åsnen är också utpekad geografiskt riksintresse för turism och friluftsliv enligt 4 kap. miljöbalken. Hela Åsnen ingår i den internationella våtmarkskonventionen RAMSAR. Vissa delar är även av riksintresse för kulturmiljövården, det södra området är utpekad för sina ängsfruktodlingar. Det finns ett stort antal naturreservat, Natura 2000-områden och biotopskydd i och vid sjön. Dessutom planeras en nationalpark i Åsnen. Åsnen omfattas av länets naturvårdsprogram klass 1, med avseende på naturvärden, friluftslivet samt landskapsbild. Det finns en stor mängd nyckelbiotoper, sumpskogar och naturvärden längs med sjöns stränder. I sjöns närhet finns det många byar, de största samhällena är Urshult, Kalvsvik och Torne.

För fågellivet är Åsnen av internationell betydelse. Vid sjön finns fiskgjuse, storlom och havsörn (NT). Ett stort antal rastande arter passerar sjön varje år. Flera fågelskyddsområden har inrättats i sjöns centrala delar. Runt om hela sjön finns ett antal badplatser och Åsnen är mycket viktig för friluftslivet. Längs stränderna finns mycket stora naturvärden i form av ett flertal sällsynta och rödlistade arter, värdefulla träd, nyckelbiotoper och olika inventeringsytor.

Sjön är ett sjösystem bestående av ett antal berg- och moränbäcken varav de största kallas fjordar. Ett karaktäristiskt drag är rikedomerna på lövskog med mycket ek och bok. Kring Åsnens norra vikar dominerar strandängar och kärrmarker, i övriga delar är sten- och blockstränder förhärskande. Utmed Skatelövsfjordens västra strand bildar Husebyåsen en låg åsrygg ned mot Torne, längre söderut återkommer den som Ulvåsen. Sjöns andra åsstråk går från Sirkön och Getnö och får kontakt med Ulvåsen norr om Ålshult.

Åsnen är en mycket attraktiv sjö för friluftslivet. I sjöns västra del från Huseby via Torne ner till Hackekvarn finns en populär kanotled med iordningställda övernattningsplatser. Kanotleden Värdenleden passerar genom Åsnen på väg söderut mot Mörrumsån. Vid Huseby finns naturreservatet och Natura 2000-området Husebymaden, vars fågeltorn är välbesökt av ornitologer vår och höst. Maden är också fågelskyddsområde. Huseby bruk som helhet är ett stort besöksmål där det också finns ett Naturum.

Runtom Skatelövsfjorden i nordväst finns ytor för ängs- och betesmarksinventeringen, nyckelbiotoper och övriga naturvärdesområden. Dessa miljöer inkluderar ett flertal rödlistade arter, bland annat de starkt hotade arterna sydfladdermus (EN) och mindre brunfladdermus (EN). Det finns ett fågelskyddsområde vid Tärningsö och två fågelskyddsområden vid Timmerö och Skallen.

Norr om Torne finns en springkälla och nedanför källan har bildats ett källkärr. Här finns lokaler med arterna mindre bastardsvärmare (NT) och våddsandbi (NT) inom och i anslutning

till strandskyddsområdet. Vid de branta sluttningarna i Tvetaryd växer bokskog med inslag av äldre gran och även områden med gammal al. Vid Tvetaryd och Slagestorp finns ett ålderdomligt odlingslandskap.

Strax innanför stranden vid Hulevik ligger Trollaberget vilket utgör en märklig grottbildning i granit. Vegetationen i området är av lundkaraktär. Vid Ulvön finns lokaler med klockgentiana (VU). Vid Horgeboda och Horgenäs finns ett stor- och rikblockigt landskap som med sina våtmarker och smågölar tillhör de mest otillgängliga delarna av Åsnenområdet. Flera lokaler med hårklomossa (NT) förekommer i västra delen av Horgefjorden. Sydväst om Horgeboda, i nära anslutning till strandskyddsområdet har även utter (VU) noterats.

Mellan Huseby i norr och Ålshult i söder går en cykelled på den gamla banvallen. Cykelleden fortsätter via Urshult över Vemboö och Sirkön och är en del av en längre sammanhängande led mellan Karlshamn och Halmstad. Vid Getnö finns en anläggning för friluftsliv. Vid Tåget finns ett välbevarat gammalt odlingslandskap omslutet av skog. Vid stranden finns kullar med bok som erbjuder utsikt över sjön. Även vid Hackekvarn har utter (VU) noterats.

Norr om Urshult finns en campingplats liksom vid Kärrasand och på Sirköns södra spets samt vid Mjölkenabben. På västra sidan av Vemboö är landskapet öppet eller lummigt av lövskog. Vid Kurrebo och Lunnabackens naturreservat har besökaren en mycket fin utsikt över sjön. Sirkön och Hunshult med omgivningarna domineras till största del av lövskog. På Hössöns södra del ligger Bjurkärrs naturreservat med gammal hedbokskog. Öarna utanför Bjurkärr ingår i naturreservatet Västra Åsnens övärld som även är till stor del fågelskyddsområde. Även här förekommer hårklomossa (NT). Tillsammans bildar öarna en central punkt i det område som planeras bli Nationalpark. Norr om Bjurkärr ligger Agnäs naturreservat som också den består av gammal hedbokskog och som hyser en värdefull kryptogamflora med flera rödlistade och sällsynta arter, bland annat lunglav (NT). Kring Silkesnäs finns lövskog och odlingsmarker omgivna av våtmarker. Odlingslandskapet vid Odensjö är omväxlande, från Blodberget har man en tilltalande utsikt över sjön. Vid Åsnens östra strand finns Jät och Kalvsvik med ett omväxlande odlingslandskap och vidsträckt mader. Utnäsudden och dess övärld är naturreservat och fågelskyddsområde. Kläcklingens nordöstra sida och stranden på västra sidan av Kalvsviksfjorden utgörs av strandkärr och myrmarker. Här finns en lokal med hårklomossa (NT) och även en lokal med lunglav (NT).

Örken (Växjö kommun)

Örken är en nära två mil lång sjö där den norra delen ligger i Jönköpings län. Vid södra delen av Örken finns det två naturreservat och ett mindre Natura 2000-område. I närheten av Natura 2000-området finns det även ett biotopskyddsområde. Det finns nyckelbiotoper och områden från våtmarksinventeringen längs sjöns stränder. Samhället Braås ligger vid sjöns södra strand. Örken omfattas av länets naturvårdsprogram klass 2 och har stora landskapsmässiga och biologiska värden, samt värden för friluftslivet.

I nordvästra Örken nära gränsen till Jönköpings län ligger ett antal mindre öar och skär med mager barrskog och vackra stenhällar. De används som flitigt som badplatser, och även som rastplatser vid båtutflykter eller för andra friluftssändamål. Norr om Föreda bildar Braåsen en lång smal udde ut i sjön. Även detta område nyttjas för friluftslivet men här finns också flera

värdefulla växtlokaler. Bland annat förekommer växterna strandlumner (NT) och backsippa (VU) liksom fjärilen sexfläckig bastardsvärmare (NT).

Vid Sjödalen nära Böksholm finns det en badplats. Runt herrgården finns några områden med vacker markflora liksom ett flertal värdefulla grova lövträd. Arterna spindelört (NT) och spindelörtskinnbagge (NT) finns i strandskyddsområdet vid Böksholm. Spindelörtskinnbaggen ingår i ett nationellt åtgärdsprogram som koordineras av Länsstyrelsen i Kronoberg och ses som en viktig indikatorart för att peka ut särskilt värdefulla torrängsmiljöer.

Området kring Braås herrgård är kommunalt naturreservat, där finns fina miljöer av mycket varierande karaktär, ängsmark och ett åsparti med ek, hassel, lind och ovanliga svampar. Här finns även en mängd värdefulla äldre träd med rik kryptogamflora. Bland de mer ovanliga arterna i området kan nämnas kärlväxterna backsippa (VU), som blommar rikligt inom reservatet, och smalbladig lungört (EN). På två sidor om herrgården utgör Braåsen ett välbevarat och representativt exempel på en getryggsås med stora geovetenskapliga värden. Åsens sluttningar mot Örken är mycket fuktiga, där växer ett antal mossor och kärlväxter. Uddar och hällar med tallskog i Örken kompletterar den vackra landskapsbilden.

I anslutning till orten Braås i söder finns campingplats och badplats nere vid sjön. Längs sjöns södra del finns ett populärt gångstråk varmed man enkelt kan ta sig fram också med cykel upp till Böksholm. Innanför strandskyddsområdet finns ett stort antal värdefulla äldre lövträd samt ett par rödlistade arter som ansluter till naturreservatet Sjösås äng. Detta reservat utgörs av forna slåtterängar vid Sjösås gamla kyrka. Området är naturreservat och Natura 2000-område, och en del av det sköts fortfarande som slåtteräng och har flera typiska ängsarter. I den utvidgade strandskydds-zonen förekommer svampen sepiavaxskivling (VU).

Mellan Kvarngården och Sjösås näs delar sig Mörrumsån i flera fåror med rik snårvegetation. Lidboholm är en vacker herrgård på ett näs i Örken. Omgivningarna är lummiga med lundvegetation och här förekommer även den sällsynta och vackra ormbunken safsa. Runt herrgården finns rikligt med värdefulla träd. Upp längs med hela den östra stranden förekommer flera naturvärdesområden med lövskog och en nyckelbiotop med sumpskog.

Örken har stora landskapsmässiga värden, där ålderdomliga odlingsmiljöer kring herrgårdarna och kyrkan kombineras med mager barrskog och blockrik terräng runt större delen av sjön. Även de biologiska värdena är stora, särskilt med avseende på mängden olika rödlistade arter som förekommer runt omkring hela sjön och det stora inslaget av värdefulla träd. Sjön är även viktig för friluftslivet med Braås som utgångspunkt.

Exempel på rödlistade arter som berörs av det utvidgade strandskyddet i Kronobergs län

Art:

Utter (VU)

Lunglav (NT)

Strandjordtunga (EN)

Spindelört/spindelörtskinnbagge (NT)

Mindre bastardsvärmare (NT)

Backsippa (VU)

Hårklomossa (NT)

Mindre brunfladdermus (EN)

Klockgentiana (VU)

Förekomst:

Madkroken, Asasjön, Salen

Rottnen, Helgasjön, Åsnen, Innaren

Rottnen, Stråken

Örken

Tolgasjön/Skavenåsasjön, Åsnen,
Örken, Möckeln

Tolgasjön/Skavenåsasjön, Madkroken,
Helgasjön, Örken, Salen, Åsnen,
Vidöstern

Stråken, Helgasjön, Åsnen, Salen,
Flåren, Furen

Salen, Åsnen

Åsnen, Flåren, Furen, Vidöstern,
Bolmen, Unnen, Möckeln

RÖDLISTANS KATEGORIER

Livskraftig	Nära Hotad	Sårbar	Starkt hotad	Akut hotad	Nationellt utdöd
LC	NT	VU	EN	CR	EN

